

OKUL ÖNÇESİ GELİŞİM DÖNEMİ ÖZELLİKLERİ

İnsanın kişiliği, zihinsel, duygusal ve fiziksel gelişimi özellikle yaşamın ilk 6 yılında çok hızlı oluşur. Bu yılların insanın hayatında çok önemli bir yeri vardır. Bu dönemde çocuğu gelişim özellikleriyle tanımak ve gelişmesi için gerekli ortamı hazırlamak, ona destek vermek önemlidir. Bunu göz önünde bulundurduğumuzda anne- babanın ve eğitimcilerin, çocuğun yaşına ait gelişim özellikleri hakkında bilgi sahibi olması önemlidir.

Gelişim süreci içerisinde büyüme, olgunlaşma ve hazırbulunuşluk gibi basamaklar da yer alır. Bu basamaklar, bireyin içinde bulunduğu gelişim döneminin özelliklerine uygun ilerlemesini sağlar. Birbirleri ile ilişkili olan bu basamakların birinde meydana gelen bir gelişim, olumlu ya da olumsuz diğer basamakları da etkiler. Örneğin; bacak kasları ve denge yetisi gelişmeden çocuğun yürümesini bekleyemeyiz. Çocuklar her yaşta farklı gelişimsel özellikler gösterir. Gelişim alanları her yaşta aynı hızda faaliyet göstermez. Örneğin; yeni doğmuş bir bebek ilk 6 aya kadar hızlı kilo alır, sonrasında emekleme ön plana çıktığı için kilo artışı yavaşlar. Ayrıca, çocuğun gelişim dönemleri birbirinden kesin sınırlarla ayrılmamaktadır. Çocukların hepsi aynı gelişimsel sırayı takip ederler, çocukları birbirlerinden farklı kılan; bu aşamaları geçirme hızları ve gelişmenin yönüyle ilgili konulardır.

Gelişim özelliklerinin bilinmesi;

- Çocuğun tanınmasına ve doğru yönlendirilmesine,
- Çocuğun özel ilgi ve yeteneklerinin erkenden tespit edilmesine,
- Çocuğun gelişimine ait normal dışı gelişmelerin erkenden tespit edilmesine,
- Değişen yaşam koşulları sonucunda, çocukların davranışlarına yansıyan değişikliklerin tespit edilerek yeni normların geliştirilmesi

Çocuklar her yaşta farklı gelişim özellikleri göstermektedir. Bu nedenle okul öncesi dönemdeki başlıca gelişim özelliklerine birlikte göz atalım.

4 Yaş Gelişim Dönemi Özellikleri

- Dört yaş çocuğu adını, soyadını ve yaşını bilir.
- Geçmiş ve şimdiki zamanın farkında olmaya başlar.
- Engellenirse inat edip direnir.
- Sevdiği kişileri paylaşamaz.
- Genelde çok daha bağımsız ve oldukça inatçıdır.
- Uzun bir cümleyi yineleyebilir.
- Konuşma ve etkinliklerinde mizah anlayışını sergiler.
- Yanlış ve doğru konusunda kültürel kavramları öğrenmeye başlamıştır.
- Bu dönemde çocuk kendisiyle oynayacak bir ya da iki arkadaşını seçmeye başlar.
- Bir çizgi boyunca öne ve geriye doğru yürür.
- Oyun arkadaşları her iki cinsten de olabilmektedir.
- Rahatça konuşmayı, zıplamayı, elini ve parmaklarını kullanmayı başarabilir.
- Duygularını ifade edip paylaşabilir.
- 4 yaş ebeveyn otoritesine karşı gelen "ben merkezli" bir dönemdir.
- Farklı dokulardaki nesnelere ayırt eder.
- Ellerini ve yüzünü yardımsız yıkar.
- Bir olayı oluş sırasına göre sıralar.
- Dört yaş çocuğunun hayal dünyası oldukça geniştir.
- Neden-sonuç ilişkisi kurar.
- Nesnelere ile rakamlar arasında ilişki kurar.
- Haftanın günlerini sırasıyla ezbere söyleyebilir.

5 Yaş Gelişim Dönemi Özellikleri

- 5 yaş çocuğu, daha bilgili ve olgun bir birey görünümündedir.
- Yetişkin desteğine daha az ihtiyaç duyar.
- Kaslarının kontrolü gelişmiştir.
- Düzenli cümlelerle insanlarla olan kişisel ve sosyal ilişkileri artmıştır.
- Başkalarının duygularını anlar.
- Kişisel ve sosyal ilişkileri artmıştır.
- Daha önce dinlediği hikayeleri anlatır.
- Yeni ve bilmediği kelimelerin anlamlarını sorar.
- Ne istediğini bilir ve daha çok kararlı olur.
- Nesnelere çeşitli özelliklerine göre karşılaştırır.
- Yetişkinler gibi uzun cümleler kurmaya çalışır.
- Gösterilen resimlerden öykü oluşturur.
- Sorumluluk almaktan hoşlanır.
- Olayları ve masalların sırasını bozmadan anlatır.
- Oyunlarında genellikle yetişkinlerin ciddi uğraşlarını konu alır.
- 5 yaşındaki çocuk motor dengenin, düşüncenin, bireysel ve toplumsal ilişkilerin, evde, okulda ve toplum içinde uyumun daha belirgin olduğu görülür.
- Seslerdeki farklılıkları (yüksek ses, kalın/ince ses gibi) ayırt eder.
- Günlük deneyimlerini anlatır.
- Modele bakarak çeşitli geometrik şekilleri (daire, üçgen, kare gibi) çizer.
- Ev ve el işlerine de ilgili olduğundan tamamlayabileceği görevler verilmeli ve böylece sorumluluk duygusunun gelişmesi desteklenmelidir.
- Grup oyunlarında beraberlik daha uzundur, grup üyeleri kuralları birlikte koyarlar.

6 Yaş Gelişim Dönemi Özellikleri

- 6 yaş çocuğu, son çocukluk döneminde çocuk, motor ve dil gelişimi açısından büyük aşamalar kaydeder.
- 6 yaş çocuğunun ince motoru gelişmiştir
- 6 yaş çocuğu geometrik şekilleri birleştirerek yeni şekiller oluşturur.
- El işlerinde daha beceriklidirler. Kesip yapıştırır, boyama yapar, resim yapar, tüm araç gereçleri iyi kullanır.
- Eşleştirme, gruplandırma, sıralama ve ilişki kurmayı nasıl yaptığını açıklar.
- Genellikle yakın arkadaşlarını kendi cinslerinden seçerler.
- Oyunlarda ve ilgi alanlarında kız ve erkek çocuklar arasında farklılıklar gözlenir.
- Birçok hayali role girerler.
- Dengenin gelişmesi sonucu hızlı yürüyebilen, futbol oynayabilen, el-göz koordinasyonunun gelişmesi sonucu iki elini de bağımsız kullanabilen bir birey haline gelmiştir.
- Yatay, eğri, dikey çizer bunların kompozisyonlarını oluşturur.
- Bazı sözcüklerin eş ve karşıt anlamlarını bilir.
- Grup oyunlarından çok hoşlanır.
- Bazı sorumluluklar yüklenir, söylenenleri dikkatle dinler.
- Kendisiyle gerçek nitelikte eğitim uygulamaları yapılacak bir çağa gelmiştir.
- En önemli duygusal ihtiyaçları sevmek, beğenilmek, değer verilmektir.
- Kızgınlık, mutluluk, sevgi gibi duygularını belli eder.
- Grup kurallarına uyar.
- İlgi merkezi olma isteği oluşur.
- Olayları oluş sırasına göre anlatır.
- Kendisini ifade etmede özgün yollar kullanır.
- "Ne zaman, neden, nasıl?" gibi soru sözcüklerini içeren soruları cevaplar.
- Toplum içinde kendisinden beklenen uygun davranışları gösterir.
- Sorumluluk alma ve kurallara uyma davranışlarını gösterir.
- Kendi arkadaşlarını kendisi seçer.
- Yemek yerken uygun araç gereci kullanır.
- Duruma ve hava şartlarına uygun giyecekler seçer.

Çocuk bu davranışların hepsini bir anda sergilemek zorunda değil. Bazılarını daha erken bazılarını daha geç dönemlerde sergilemeye başlıyor olabilir. Anne-babaların, buradaki maddelerden hareketle çocukları ile ilgili bir değerlendirme yapmaları doğru olmaz. Özellikle eksik olduğunu düşündükleri bazı davranış ve becerileri, bir sorun olarak tanımlamak ve kaygıya kapılmak uygun bir yaklaşım değildir. Unutulmamalıdır ki, burada belirtilen özellikler genel bir çerçeve sunmaktadır ve çocuklar arasında bireysel farklılıklar kaçınılmazdır. Çocuktan ve okuldan beklentiler de bu gelişimsel tablonun ortaya koyduğu gerçekler dikkate alınarak şekillendirilmelidir. Ayrıca unutulmamalıdır ki, bu gelişimsel özelliklerin kazanılması zaman içinde gerçekleşir. Dolayısıyla, çocuğun okula başlamasıyla birlikte başlayan eğitim yolculuğu, sürece yayılmış bir şekilde bu gelişim özelliklerinin kazanılması ile sonuçlanmalıdır. Eğer, bu gelişim özelliklerinden birçoğu zaman içinde kazanılmazsa öncelikle okulla görüşülmeli ve ihtiyaç görülüyorsa bir uzman desteği de alınmalıdır.